

LES ESTADES DE MACHADO A CATALUNYA I VALÈNCIA, SENSE ESTUDIAR

Machado, llarg camí, llarg

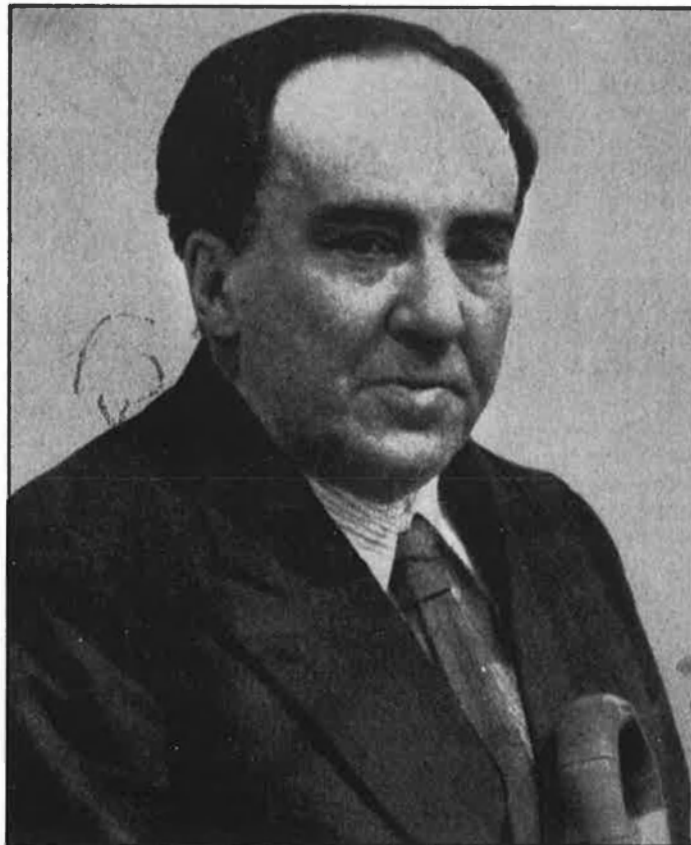
Pròdiga en articles de premsa, i periple funest per al poeta de les 'Soledades', l'època de Machado per aquestes terres van ser els últims moments d'un escriptor que s'arrenglera per mèrits propis al costat dels millors del segle XX.

Xulio Ricardo Trigo

És cap a finals de l'any 36, en un dels viatges que el govern de la república organitzava per a salvaguardar els intel·lectuals i artistes, que Machado arriba a València. Seria aquest el primer d'uns recorreguts que, no obstant la seua adscripció sentimental al paisatge castellà, havien de fer impacte fort en la sensibilitat, en la mirada vital, d'un dels poetes més importants del segle XX, segons molts estudiosos i lectors.

Un llarg periple

En gener del 37, Machado s'instal·la a Rocafort, un poble molt a prop de València. Hi va residir en un xalet típic de la burgesia valenciana que, malgrat el que han dit alguns no era cap «senzilla residència», sinó una casa d'estiueig de les que a Barcelona s'ano-

Machado participà en el Segon Congrés d'Escriptors Antifeixistes.

menen torres. Era, doncs, una torre amb prou jardí i un passeig ple de rosers que conduïa vers un recinte amb teulada. La seua estada a València, doncs, a pesar dels estralls de la guerra i les inquietuds normals per la situació que travessava, havia de ser per al poeta un bon punt de la seua tasca creativa. És l'època de les col·laboracions en *Hora de España*, o en la revista *Madrid*. A Rocafort es va gestar el seu últim llibre, *La guerra* (1937), conjunt de poemes i proses curtes que no es pot dir que tinga massa significació dins l'obra machadiana.

També a València, Machado, que pertanyia a l'Alianza, participà en el II Congrés d'Escriptors Antifeixistes. Va ser molt possiblement aquesta ciutat, i en concret Rocafort, l'últim lloc on el poeta va poder desenvolupar la seua tasca creativa amb una certa tranquil·li-

tat, sinó d'ànim, almenys sí física.

Les coses, però, pel que fa a la república, van anar cada vegada pitjor i Machado va haver de traslladar-se a Barcelona. L'acompanyaven el seu germà José i la dona d'aquest, Marta. La companyia desitjada, enyorada potser, la de Pilar de Valderrama, Guiomar, l'havia perduda ja per a sempre; s'havia exiliat amb la seua família a Portugal, concretament a Lisboa. A Barcelona, l'autor de *Soledades*, va viure en diversos llocs, cases particulars, hotels, sempre amb la intranquil·litat dels canvis, dels trasllats, amb tot el que per a una persona de la seua condició, acostumada als seus llibres i papers, significava això. Al cap d'un temps, quan inicia la fugida cap a França, aquests llibres i papers els va anar perdent pel llarg camí, penós camí, que acabà a Cotlliure.

L'època de Barcelona va ser pròdiga en articles d'opinió que va publicar, sobretot, a *La Vanguardia*, on expressava el desassossec que la guerra civil estava produint en la gent. Gairebé tots es van publicar amb l'ànim d'influir en el bon sentit dels combatents; eren els parts de guerra d'un poeta. Potser és aquest el *corpus* de la seua obra periodística.

L'exili

Girona, Cervià de Ter, Viladecans, van ser etapes en el llarg camí de Machado cap a l'exili, on va sobreviure només uns pocs dies. Cotlliure, un petit poble de la Catalunya Nord, va ser l'última llar del poeta, després de més de dos anys escoltant una llengua que arribà a estimar —ell mateix va reconèixer el seu gaudi per la lectura de Maragall, Mossèn Cinto Verdaguer o Ausiàs March, poetes que llegia en català i que assegurava entendre prou com per a emocionar-se amb la seua lectura.

Encara queda molt per saber de la influència de l'estada als Països Catalans de Machado: ¿com s'hi va integrar? ¿Va viure el país o es va limitar a ser un peregrí en terra estanya? En un recent Congrés sobre Machado a Sevilla, un dels màxims especialistes en l'obra del poeta, Josep Maria Balcells, va presentar una comunicació, «Les catalunyes d'Antonio Machado», que dona noves perspectives sobre el tema. En aquesta ponència, Balcells distingia entre una Catalunya llibresca i literaturitzada i una, més concreta, històrica i problemàtica. La investigació sobre aquesta etapa de la seua existència, però, encara és oberta. □

Torre de Rocafort on Machado va viure durant la seua estada a València el 1937. Hi escrigué el seu últim llibre 'La guerra'.

Desconsideració i reconsideració de Catalunya

Josep Maria Balcells

El tema de Catalunya és menor en l'obra d'Antonio Machado, fins el punt que un dels tres textos bàsics sobre l'assumpte no estava destinat a publicar-se i, de fet, correspon a una carta a Guiomar de juny de 1932. D'altra banda, no podia el poeta deixar de fer-se ressò d'un tema del qual tan pendent estava aleshores l'opinió pública. Les seues idees negatives sobre la República Catalana del 1931 i l'Estatut del 32, no fan sinó reflectir la posició d'Unamuno. El més original del poeta és la inflexió del seu pensament el 1938, quan coneix de prop la realitat catalana. Inflexió que condueix vers postulats menys centrípets que els del 1932, encara que no consta que deixara a banda les seues idees polítiques de fons, contràries a anar més enllà d'una autonomia moderada per a Catalunya, tot evitant fer camí cap a la sobirania nacional catalana. L'article «Desde el mirador de la guerra, IX» (Octubre, 1938) és una reconsideració de la idea de la carta a Guiomar, en la qual deia que Catalunya acabaria amb la República, i també és una reconsideració de la nota sobre el regionalisme de Juan de Mairena, en la qual havia dit que d'aquells que se sentien catalans abans que espanyols res de bo es podia esperar. El 1938 havia d'admetre que, a pesar d'afirmar primer la seua cultura i la seua llengua, els catalans havien contribuït colze a colze amb els no catalans a un fet tan gran com l'heroica defensa de la República, lluitant contra aquell que se l'havia carregat objectivament, el feixisme. □